

AKADÉMIA KLASICKEJ EKONÓMIE 2011

Prejavy čínskej ekonomiky a vplyv zavedenia ciel na jej produkty v Európe

Vo svojej práci sa budem venovať Číne a vzhľadom na charakter seminára čo možno najekonomickejšie. K danej krajine ma viaže najmä osobná skúsenosť, keďže posledné leto som v Číne strávila presne päť týždňov a pracovala na projekte s názvom „Osobná sloboda a cenzúra v Číne.“ Téma hlavne novinárska, avšak vplyv režimu a ekonomiky sa odzrkadľuje aj v bežnom živote.

O Číne je všeobecne známe, že ide o jednu z najznečistenejších krajín sveta. Smog, zakrývajúci slnko a modré nebo a zabraňujúci vidieť viac ako pár metrov z Veľkého múra, je prítomný naozaj všade. Znečistenie, choroby a chudoba ide spolu ruka v ruku. „Čína je veľmi lacná krajina. Všetko sa tam dá vyrobiť za babku. To zo sebou však nesie hroznú daň. Zničenú prírodu, rakovinu, smrť. Ľudia trpia. Buď hladom, alebo chorobou. Alebo aj obomi naraz,¹ citujem z jedného z množstva článkov na internete k tejto téme. To, čo majú možnosť vidieť turisti vo Východnej Číne je stále len krajšia realita. V západnej časti krajiny je situácia oveľa horšia. Na vidieku je chudoba a časť obyvateľstva sa snaží pokryť svoje životné náklady akoukoľvek prácou vo väčších mestách. Ich negramotnosť (Číňania oficiálne hovoria o 7 až 8 percentách) im nedovoľuje nájsť primeranejšiu pozíciu ako práca v továrni. Zamestnávateľa ich berú ako súčasti strojov, nie ako ľudské bytosti. Keď sa čokoľvek stane, voľné miesto je okamžite obsadené ďalším záujemcom. Táto skutočnosť je viditeľná aj na východe štátu, kde sa všade stavia a v uliciach je možné zhliadnuť zvéračov bez rukavíc, okuliarov či akýchkoľvek iných ochranných prostriedkov. Na ich miesto je okamžite pripravených tisíc iných ľudí. Veľká krajina s veľkým počtom ľudí si vyžaduje aj veľký počet pracovných miest. Aj napriek tomu, že budú vytvorené umelo. V nemocniciach je bežne prítomných aj trikrát viac zubárov ako zubárskych kresiel, na recepciách v hoteloch vysedáva do desať žien, pričom pracuje len jediná. Niektoré pozície sú doslova banálne. Číňania obsadia pozíciu ženy, ktorá sa má len zdraviť pri vstupe hostí na obed či raňajky. Na parkoviskách je prítomný odháňač ľudí pri parkovaní. Vo výťahu zas gombíky stláča opäť

1 <http://www.weblinks.sk/2010/01/inakoviny-cina-20x-inac-smrt-ma-zatvu/>

poverená osoba. Ľudia aj majú prácu, ale ich náplň je často krát tak minimálna, že reálne nemajú čo robiť. Celé rodiny sedia na uliciach, jedia tam, spia, stretávajú sa či hrajú spoločenské hry. Žijú si na ulici a starajú sa o svoje malé obchodíky s minerálnymi vodami a ryžovým vínom. Každého Európana zrejme zarazí nízka cena malých nápojov, keďže všade na Západe sa cena pollitrovej fľaše len minimálne odlišuje od ceny najväčšieho balenia a poprípade je cena s prepočtom na jednotku objemu určite nižšia pri kúpe dvojlitrového balenia. V našom prostredí je cena preto vyššia, nakoľko si malé balenie kúpi spotrebiteľ, ktorý je akútne smädný teraz. Väčšie balenie si spotrebiteľ kúpi, keď bude smädný aj o dva dni. Preto ak daný človek uvidí menšie balenie a drahšie ako väčšie hoc o niečo drahšie, nebude mu to prekážať pre výhodu praktického balenia. Toto však v Číne nefunguje. Vysvetlenie možno hľadať vo väčšej konkurencii. V Číne totiž kdekoľvek predáva pitie a Coca-Colu majú na každom rohu. Doslova. Takže aj napriek tomu, že dopyt je neelastický, pretože smäd máte akurát teraz, tých pár krokov za ďalší roh urobíte vždy bez problémov. „Samozrejme je nepredstaviteľné žeby niekto u nás postavil stôl na chodník pri križovatke a predával jedlo a pitie. Porušil by tým aspoň tisíc smerníc EÚ, ktorá vie, ako zákazníka ochrániť a ako podnikateľom čo najviac hádzať poľená pod nohy.“² Chýbajúca konkurencia a štátny monopol s pohonnými hmotami je zas viditeľný na trhu s pohonnými hmotami. Jeden druh čerpacích staníc pod štátnym vlastníctvom znamená, že benzínovú pumpu v centre mesta nenájdete. Pokiaľ vodič má záujem o pohonné hmoty a teda o ne určite záujem má, musí za nimi vycestovať aj niekoľko desiatok kilometrov do okrajovejších častí mesta. Číňania nemajú inú možnosť ako prispôbiť sa, nemajú možnosť využiť konkurenčnú čerpaciu stanicu, pretože je bližšia a dostupnejšia aj napriek dajme tomu vyššej cene za liter benzínu. „Monopol existuje vtedy, keď má konkrétny jedinec alebo podnik tak dostatočnú kontrolu nad konkrétnym výrobkom alebo službou. , aby v podstatnej miere určoval podmienky, za ktorých k nej

2 <http://mmister.com/proc-je-coca-cola-v-cine-levna>

majú mať ostatní prístup.“³

Čína si vďaka vysokému počtu lacnej pracovnej sily môže dovoliť vyrábať tovary najlacnejšie, čím dochádza k boju menej kvalitných čínskych produktov verzus drahších a kvalitnejších európskych výrobkov. Miestami to vyzerá tak, že EÚ stráca nervy nad obľúbenosťou ázijských výrobkov. Jedným z posledných zásahov proti čínskym výrobkom bolo zavedenie antidumpingových ciel voči čínskym obkladačkám, proti ktorým už európsky obkladačky nemali šancu cenovo konkurovať. Európska komisia označila svoj krok ako koniec cenovej vojny a začiatok ochrany európskych produktov. „Clo budú platiť do roku 2016 a bude sa pohybovať od 26,3 do 69,7 percent.“⁴ Opatrenie podľa členov komisie pomôže celému odvetviu v Európe, keďže nebude potrebné zatváranie fabriek a s tým súvisiace prepúšťanie pracovníkov. Antidumpingové clá sa vzťahujú na všetky druhy obkladačiek všetkých výrobcov a teda aj do kúpeľní, kuchýň i k dlaždeniu.

Clá zaviedli aj na iné produkty ako kriedový papier. Europoslanci to ospravedlňovali ako „spravodlivý akt podporujúci trh.“ Český europoslanec Jiří Havel konkrétne napísal: „Subvencie podporujú súťaž, teda musíte urobiť postih v záujme spravodlivosti pre svojich výrobcov. To je zásada trhu, ktorú uplatňujú aj USA. Jednoducho nemôžete súťažiť so štátnym sponzorom.“ Na čínskych subvenciách ale strácajú predovšetkým Čína a jej obyvatelia. „Pokiaľ Čína dotuje vlastnú výrobu a vývoz papiera, je to isté, ako keby tie peniaze dávala priamo nám. Obchod s papierom je obyčajným prostredníkom.“⁵ Pokiaľ Čína dotuje výrobu svojho papiera, aby bola o 10 centov lacnejšia ako naša, znamená to, že tou istou sumou podporuje naše životné náklady. Zavedením cla však o túto výhodu sami pripravujem, čo je v rozpore s akoukoľvek logikou. Aj obava, že lacné čínske výrobky úplne vyhubia domácich

3 FRIEDMAN, Milton. 1993. *Kapitalismus a sloboda*. Praha : Liberální inštitút, s. 109, ISBN 80 – 85787 – 33 – 4

4 http://ekonomika.idnes.cz/bruselu-dosla-trpelivost-s-levnymi-dlazdicemi-z-ciny-uvalila-na-ne-clo-1zr-/eko_euro.aspx?c=A110915_091645_eko-zahranicni_spi

5 <http://devian.cz/2011/cino-diky-za-tvuj-papir/>

podnikateľov je viac-menej nepodložená obava. Aj keby nejaký produkt Čína na našom trhu rozdávala zadarmo, tunajších podnikateľov by to neohrozilo. Čína nemá možnosti na to, aby svojou výrobou komplexne pokryla európsky trh. S nijakou respektíve veľmi nízkou cenou by ponuka produktov bol pre Čínu stratová, drahá a teda nezmyselná. Ďalším faktom je, že ak by sa v Číne vyrábalo iba preto, aby sa rozdávalo a to samozrejme na úkor kvality, prirodzene by v Európe vzrástol dopyt po kvalitných výrobkoch a tu je opäť priestor pre neohroziteľných domácich výrobcov. Nízka cena je zase aj signálom pre výrobcov, že sa to neoplatí vyrábať. Ak by čínske produkty mali vyššiu cenu, bolo by to znamenie pre vytvorenie ďalšej konkurencie. Zavedením ciel sa možno ochráni pár pracovných miest, ale v skutočnosti to nebude Čína, čo tento krok zaplatí. Zaplatíme to všetci. Čína by svoj zisk v zahraničnej mene či už eurá alebo koruny využila na nákup niečoho v danej mene. A zrejme by peniaze utratila v domácej krajine a teda v ekonomike domácej krajiny. Zavedením ciel však Čína tieto peniaze nezíska a teda ich ani neminie. Na clách však strácajú nielen exportéri ale aj národné štáty. Za tieto peniaze sa nakupujú štátne dlhopisy, o ktoré už nebude záujem. Zavedením ciel pre Čínu sa však poškodzuje aj ďalšia skupina a tou sú inovátori, teda noví podnikatelia a potenciálna konkurencia. Škodíme si vlastnej budúcnosti. Ak by sa rovnako zachovali aj Spojené štáty americké a v 60. rokoch by za zámerom ochrany domácich výrobcov zaviedli vysoké clá na všetok dovážaný tovar, nikdy by sa nevyvinuli pracovné miesta v IT sektore. Práve v takýchto podmienkach vznikol Microsoft, ktorý vytvoril množstvo pracovným možností. Clo takt drží vzácne zdroje len v niektorých odvetviach a brzdí inováciu a vytvorenie vzácných zdrojov v iných činnostiach. Čína sa svojim spôsobom sama ochudobňuje, keďže sa zameriava na výrobu v starých odvetviach a brzdí tak možnosť uspieť v nových odvetviach. Čína by tak mohla objaviť nové inovácie a byť bohatšou krajinou, ak by nemrhala kapitálom na subvencie už starých odvetví výroby. Čína nám teda dáva príležitosť k bohatnutiu, pretože my sa nemusíme zaoberať výrobou lacného papiera, ale máme ďaleko viac príležitosti sa venovať inováciám odvetviám, ktoré ešte nie sú úplne preskúmané a konečná cena ich produktov nie je nízka. Pokiaľ sa budeme držať zásad voľného trhu, zbohatneme. „Miesto toho, aby sme v mene

hospodárskej pomoci zahraničným vládam dary – a podporovali tak socializmus – a zároveň uvažovali na výroby, ktoré iné krajiny vyrobili obmedzenia, a tak bránili slobodnému podnikaniu, mali by sme zaujať konzistentný a zásadový postoj. Mali by sme zbytku sveta povedať: veríme v slobodu a chceme ju naplňať. Nikto vás nemôže prinútiť, aby ste boli slobodní, to je vaša záležitosť. Môžeme vám ale ponúknuť otvorenú spoluprácu v rovnakých podmienkach pre všetkých. Náš trh je vám otvorený. Predávajte na ňom čo môžete a čo chcete. Výnosy použite na nákup toho, čoho chcete. Takto môže prebiehať spolupráca medzi jednotlivcami v celkovom meradle a aj tak slobodne.“⁶

Podľa mnohých investorov sa kríze v najbližšom období nevyhne ani Čína. V poslednom období Čína pristúpila na pre ňu nezvyčajný krok a začala svoju menu zhodnocovať. Doteraz podhodnotený Yuan však nebol škodlivý pre USA ale pre samotnú Čínu. Krajina sa sústredila len na masívny export a pozabudla na situáciu doma. Problémy na seba nenechali dlho čakať a trápi ju vysoká inflácia či mŕtve mestá pre nikoho. Očakávané storočie Číny sa možno dostaví, ale až po kríze ktorej sa nevyhne. To, čo urobilo Čínu bohatou krajinou nebol vývoz, ako sa mnohí nazdávajú, ale dovoz. Až otvorenie svojej ekonomiky svetu znamenal jej hospodársky rast. Do štátu sa tak dostali technológie, výrobné znalosti, fabriky a to jej neskôr umožnilo vyvážať. Podľa Milтона Friedmana zodpovednosť vlády za finančné systémy bola dlho uznávaná. Explicitne dovoľuje vláde tlačiť peniaze a regulovať ako ich hodnotu, tak hodnotu zahraničných devíz. Pravdepodobne neexistuje iná oblasť ekonomickej činnosti, kde by boli kroky vlády tak jednoznačne prijaté.

Ďalšou z pozoruhodných vecí v Číne je jej železničná doprava. Na jednej strane fascinuje svojou rýchlosťou a modernosťou, na druhej sa vytvárajú pochybnosti o jej bezpečnosti. Čínske rýchlovlaky premávajú v krajine už aj bez zastavenia. Technici prišli na to, že počas tridsiatich zastávok medzi hlavným mestom a Guangzhou sa minie viac

⁶ FRIEDMAN, Milton. 1993. *Kapitalizmus a sloboda*. Praha : Liberálni inštitút, s. 73, ISBN 80 – 85787 – 33

energie a času na zastavenie a rozbeh. Iba päť minútové zastavenie na každej z tridsiatich zastávok znamená predĺženie jazdy o dve a pol hodiny. Podľa stránky transport.sk cestujúci nastúpia do napájajúcej sa kabínky ešte pred tým ako vlak dorazí na stanicu. Keď vlak príde, nezastaví, iba spomalí svoju rýchlosť a vyzdvihne kabínu, ktorá sa bude pohybovať s vlakom na jeho streche. Kým je vlak stále v pohybe smerom od stanice, kabína sa postupne rozbieha na jeho streche a ostane na nej upevnená. Po úplnom vyložení všetkých svojich pasažierov sa napájajúca kabína presunie do zadnej časti vlaku. Cestujúci, ktorí chcú na ďalšej zastávke vystúpiť sa zase premiestnia do poslednej kabínky. Medzi kabínou a samotným vlakom je urobené prepojenie, ktoré sa otvorí až po úplnom zastavení kabíny na streche vlaku. Ako náhle všetci pripojení cestujúci vystúpia z kabíny upevnenej v prednej časti vlaku, presunie sa kabína do zadnej časti vlaku. Tam do nej nastúpia cestujúci, ktorí chcú opustiť vlak na najbližšej stanici. Keď vlak dorazí na ďalšie miesto, odpojí kabínu s cestujúcimi, ktorí chcú vlak opustiť a pripojí novú kabínu s novými cestujúcimi. Odchádzajúci majú tak na druhej strane aj viac času na vystúpenie, keďže nie sú závislí od odchodu vlaku zo stanice. Keď z neho vystúpia, vlak sa už na stanici nenachádza. O bezpečnosti čínskych rýchlovlakov sa dá len polemizovať a osobne si myslím, že žiadne zverejnené informácie netreba pokladať za stopercentne pravdivé. Pri jednej z početných vlakových zrážok západné médiá informovali pravdivo o desiatkach mŕtvych a stovkách zraneným. V čínskych médiách sa hovorilo o „pár“ zranených. Všetko, čo sa nakoniec dostane von do sveta v konečnom dôsledku závisí od rozhodnutia ministerstva kultúry a úradu pre harmonizáciu (v Číne sa miesto slova cenzúra používa slovo harmonizácia).

Na záver mi už len nedá podotknúť, aj keď trošku mimo ekonomickej oblasti, štátny vplyv sa v krajine viac ako na fungovaní ekonomiky a jej zásahov prejavuje v myslení a správaní ľudí. Mentalita je hlboko poznačená a najsmutnejšie je, že si svoju „neslobodu“ a štátom vynútené zásahy do osobných slobôd ľudia ani neuvedomujú. Neberú sa ako individuálne bytosti ani ako človek milión, ale ako „človek miliarda“, jeden z mnohých a pre štát a spoločnosť kedykoľvek nahraditeľným.

LITERATÚRA

FRIEDMAN, Milton. 1993. *Kapitalismus a sloboda*. Praha : Liberální inštitút, 185 s., ISBN 80 – 85787 – 33 – 4

ROBERTS, Russell. 2003. *Obchodem k bohatství*. Praha: Liberální inštitút, 184 s., ISBN 80 – 86389 – 20 – 0

Internetové pramene:

Dostupné na internete:

ČTK, idnes. *Bruselu došla trpělivost s levnými dlaždicemi z Číny. Uvalil na ně clo*

http://ekonomika.idnes.cz/bruselu-dosla-trpelivost-s-levnymi-dlazdicemi-z-ciny-uvaila-na-ne-clo-1zr-/eko_euro.aspx?c=A110915_091645_eko-zahranicni_spi

KUBEC, Lukáš., *O dovozu a vývozu a také Číně*

<http://devian.cz/2011/o-dovozu-a-vyvozu-a-taky-cine/>

KUBEC, Lukáš., *O dovozu a vývozu a také Číně*

<http://devian.cz/2011/cino-diky-za-tvuj-papir/>

PERRX, Mark. *Made in the USA, Again: manufacturing Renaissance is Expected as the wage gap with Chine Shrinks*

<http://mjpperry.blogspot.com/2011/05/made-in-usa-again-manufacturing-is.html>

KELLY. Kel., *Čínska krize: Tik Ťak (1/2)*

<http://www.mises.cz/clanky/cinska-krize-tik-tak-1-2--440.aspx>

transport.sk., *VIDEO: Čínsky vlak premáva bez zastavenia na staniach.*

<http://www.transport.sk/spravy/zeleznicna-a-kombinovana-preprava/3054-video-cinsky-vlak-premava-bez-zastavenia-na-staniach.html>